

Instytut Historii
Uniwersytetu
im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu
w latach 2006–2016

Redakcja

Józef Dobosz, Danuta Konieczka-Śliwińska, Przemysław Matusik



Instytut Historii
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu



Instytut Historii
Uniwersytetu
im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu
w latach 2006–2016

Poznań 2016

Recenzenci: prof. dr hab. Stanisław Roszak
prof. UAM dr hab. Izabela Skórzyńska

Copyright © by Instytut Historii
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,
Poznań 2016

Projekt graficzny: Ewa Wąsowska
Korekta: Wioletta Sytek
Fotografie: Piotr Namiota

ISBN 978-83-63047-96-2

Instytut Historii
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ul. Umultowska 89 d, 61-614 Poznań
tel. 61 829 14 64
e-mail: history@amu.edu.pl
<http://historia.amu.edu.pl>

Druk:
Zakład Graficzny UAM
ul. Wieniewskiego 1
61-712 Poznań

Spis treści

Wstęp (Józef Dobosz)	5
Przemysław Matusik <i>Aktywność naukowa w Instytucie Historii UAM w latach 2006–2016. Próba podsumowania</i>	7
Danuta Konieczka-Śliwińska <i>Działalność dydaktyczna Instytutu Historii w latach 2006–2016</i>	39
Maciej Michalski <i>Instytut Historii UAM w Poznaniu w Collegium Historicum na Morasku</i>	137
Bogusława Szylin <i>Od Biblioteki Seminarium Historycznego do Biblioteki Wydziału Historycznego</i>	165
Jędrzej Paszkiewicz <i>Współpraca Instytutu Historii ze środowiskiem społeczno-gospodarczym</i>	173
Igor Kraszewski <i>Historia Studenckiego Koła Naukowego Historyków im. Gerarda Labudy przy Instytucie Historii UAM. Lata 2006–2016</i>	187
Spis pracowników	249
Wykazy absolwentów 2006–2016	255
Książki opublikowane w Wydawnictwie Instytutu Historii UAM w latach 2006–2016	281

Maciej Michalski

Instytut Historii UAM w Poznaniu w Collegium Historicum na Morasku¹

Obecna siedziba Instytutu Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza – Collegium Historicum w kampusie Morasko – jest siódmym gmachem wykorzystywanym przez poznańskich historyków na potrzeby pracy naukowej i dydaktycznej. Powstanie Instytutu Historii UAM w listopadzie 1956 roku zastało historyków na Łazarzu, w budynku ówczesnego Collegium Philosophicum przy ul. Matejki 48/49, w którym Wydział Historyczno-Filozoficzny, a wcześniej Humanistyczny, rezydował od 1948 roku². Rok akademicki 1957/1958 rozpoczął się jednak już w Collegium Iuridicum, przy ówczesnej ul. Czerwonej Armii, dziś Święty Marcin 90. Po 10 latach Instytut przeniósł się do nowego gmachu, specjalnie zbudowanego na potrzeby Wydziału, nazwanego Collegium Novum, przy ówczesnej ul. Marchlewskiego 124/126, obecnie al. Niepodległości 4³. Przenosiny te, mimo że wiązały się ze znacznymi zyskami lokalowymi, wywoływały też kontrowersje, gdyż w nowym budynku, powstałym według socjalistycznych norm pracy, ujawniały się liczne usterki techniczne⁴.

Podczas długoletniego rezydowania Instytutu Historii w Collegium Novum doszło do reorganizacji Wydziału Historyczno-Filozoficznego. W 1976 roku powołano nowy Wydział Historyczny, w którym Instytut Historii stanowił największą jednostkę. Wraz z rozwojem Uniwersytetu powstawały nowe kierunki studiów, zwiększała się liczba pracowników i studentów, a budynek Collegium Novum w końcówce lat 80. XX wieku stał się za ciasny; przeprowadzka do nowego gmachu była koniecznością.

¹ Składam serdecznie podziękowania wszystkim osobom, które – wyszukując materiały archiwalne, „szperając” w pamięci i dokumentacji – przyczyniły się do powstania niniejszego tekstu, a w szczególności: Pani kierownik Dziekanatu Wydziału Historycznego UAM mgr Arlecie Szymańskiej, Pani mgr Aleksandrze Jagodzińskiej kierującej Sekretariatem Instytutu Historii UAM, Pani mgr Marioli Maniacyk z Sekretariatu IH UAM, Pani prof. Hannie Kóćce-Krenz, Panu prof. Bohdanowi Lapisowi, Panu prof. Tomaszowi Schrammowi oraz Panu Stanisławowi Zdebko z Działu Inwestycji UAM.

² W okresie międzywojennym katedry historyczne mieściły się na parterze ówczesnego Coll. Maius, czyli w zamku cesarskim. W okresie 1945–1947 katedry historyczne znalazły tymczasową siedzibę w budynku tzw. wikałówki przy kościele św. Michała Archanioła, przy ul. Stolarskiej 7; od 1948 roku Wydział Humanistyczny, a wraz z nim katedry historyczne przeniosły się do Coll. Philosophicum. Obecnie budynek ten nie jest już własnością Uniwersytetu. T. Klanowski, *Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu 1945–1964*, Poznań 1965, s. 67; T. Schramm, *Zarys dziejów Instytutu Historii UAM*, [w:] *Instytut Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. 1956–2006*, kom. red. B. Lapis, T. Schramm, R. Witkowski, R. Wryk, Poznań 2006, s. 7.

³ Budynek ten początkowo w planach inwestycyjnych uczelni zwany był Coll. Pedagogicum, zob. T. Klanowski, *Uniwersytet*, s. 80 oraz ryc. 28; pojawia się też nazwa Coll. Philosophicum, zob. B. Miśkiewicz, *Dzieje Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w latach 1958/1959–1968/1969*, [w:] *Dzieje Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. 1919–1969*, red. Z. Grot, Poznań 1972, s. 469.

⁴ T. Schramm, *Zarys dziejów Instytutu Historii UAM*, s. 23.



Zamek Cesarski w Poznaniu, w latach 1919-1939 Collegium Maius Uniwersytetu Poznańskiego, siedziba katedr historycznych. Obok, po prawej budynek intendenty twierdzy poznańskiej, w latach 1919-1939 siedziba dowództwa 14 Dywizji Piechoty, zniszczony w czasie II wojny światowej, rozebrany w 1948. Na jego miejscu stanął w latach 1949-1950 budynek KW PZPR. Widokówka z okresu 1912-1915, z wykonanymi po 1919 roku nadrukami w języku polskim; ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej

Miała ona charakter symboliczny. Bowiem w styczniu 1990 roku grupa studentów z reaktywanego Niezależnego Zrzeszenia Studentów rozpoczęła okupację budynku Komitetu Wojewódzkiego PZPR przy ul. Święty Marcin 78. Studenci, rankiem, 17 stycznia weszli do gmachu i nie wpuścili pracujących w nim funkcjonariuszy partyjnych i pracowników biurowych, żądając przekazania budynku na potrzeby UAM. Dziesięć dni później rozpoczął obrady w Warszawie ostatni XI Zjazd PZPR, podczas którego partia została rozwiązana. Pod koniec stycznia 1990 roku Miejska Rada Narodowa przekazała budynek Uniwersytetowi, co potwierdził w marcu prezydent Poznania Andrzej Wituski. Rektor UAM prof. Bogdan Marciniak zaproponował przejście go przez Wydział Historyczny⁵.

Już w lutym 1990 roku odbyły się pierwsze wizytacje w budynku, a samo przeniesienie zostało zaaprobowane w głosowaniach podczas obrad Rady Wydziału 10 kwietnia⁶ oraz w ponownym głosowaniu podczas obrad prowadzonych 23 kwietnia 1990⁷. Następnie podczas

⁵ Na temat przebiegu okupacji budynku KW PZPR ze stycznia 1990 roku zob. wspomnienia Filipa Kaczmarka zamieszczone w artykułach: FC, *24 lata temu zlikwidowano PZPR. W Poznaniu wygonili ich studenci*, tvn24.pl z 29 stycznia 2014, <http://www.tvn24.pl/poznan,43/24-lata-temu-zlikwidowano-pzpr-w-poznaniu-wygonili-ich-studenci,391643.html> [dostęp: 24.04.2016], gdzie też zdjęcia z akcji okupacyjnej; obszerniej z powołaniem na liczne dokumenty, artykuły prasowe i fotografie: F. Kaczmarek, *Koniec PZPR w Poznaniu*, „Kronika Miasta Poznania” 2000, nr 1, s. 306–324; tegoż, *Schylek PZPR w Poznaniu* [w:] *KW PZPR w Poznaniu – ludzie – struktury – formy działania*, red. K. Białecki, w druku; Dziekanat Wydziału Historycznego, „Pismo Prezydenta Miasta Poznania Andrzeja Wituskiego do JM Rektora UAM prof. Bogdana Marcińca z 26 marca 1990 r.”

⁶ 10 kwietnia 1990 roku podczas posiedzenia Rady Wydziału postanowiono, że do gmachu byłego KW PZPR przeniosą się Instytut Historii, Instytut Etnologii oraz dziekanat. Warunkiem zgody na przeprowadzkę było pozostawienie Instytutu Prahistorii i Instytutu Historii Sztuki w Coll. Novum. Zob. Dziekanat Wydziału Historycznego, „Protokół z posiedzenia Rady Wydziału Historycznego w dniu 10 kwietnia 1990 r.”

⁷ 23 kwietnia 1990 roku podczas posiedzenia Rady Wydziału przedyskutowano detalicznie kwestię powierzchni sal dydaktycznych i gabinetów w nowym gmachu. Ponownie przegłosowano pozytywnie kwestię przeprowadzki. Zob. Dziekanat Wydziału Historycznego, „Protokół z posiedzenia IX zwyczajnego Rady Wydziału Historycznego UAM, odbytego w dniu 23 kwietnia 1990 r.”

Collegium Philosophicum,
ul. Matejki 48/49, siedziba
katedr historycznych
i Instytutu Historii UAM
w latach 1948-1957,
później Collegium
Mathematicum.
Stan z połowy lat 90.
XX wieku



Collegium Iuridicum (dawny budynek Banku Spółek Reiffeisena), ul. Św. Marcin 90
(w okresie funkcjonowania tam IH UAM – ul. Czerwonej Armii), siedziba Instytutu Historii
UAM w latach 1957-1968. Stan z pocz. XXI wieku

Collegium Novum,
al. Niepodległości 4
(w okresie funkcjonowania
tam IH UAM –
ul. J. Marchlewskiego
124/126),
siedziba Instytutu Historii
UAM w latach 1968-1990,
proj. L. Sternal, W. Milewski,
Z. Skupniewicz. Stan z pocz.
XXI wieku



posiedzenia Senatu UAM, 7 maja, zaakceptowano przejęcie gmachu byłego KW PZPR przez historyków⁸. W ten sposób u progu III Rzeczypospolitej Wydział Historyczny przeprowadził się do historycznego budynku byłego KW PZPR, położonego przy ulicy, której w 1989 roku przywrócono historyczną nazwę Święty Marcin.

Przeprowadzka do nowego budynku została wyznaczona na drugą połowę roku 1990 i początek roku 1991⁹. W czerwcu 1990 roku władze dziekańskie przedstawiły rektorowi prof. Bogdanowi Marcińcowi koncepcję zagospodarowania nowego gmachu oraz osoby odpowiedzialne za jej realizację¹⁰. Przeprowadzką kierował ówczesny wicedyrektor Instytutu, doc. Bohdan Lapis. Opróżnianie budynku, jego remont i przystosowywanie do nowych potrzeb trwały całą drugą połowę 1990 roku, ale jeszcze w czerwcu następnego roku nie wszystkie pomieszczenia były dostosowane do potrzeb

⁸ T. Schramm, *Zarys dziejów Instytutu Historii UAM*, op. cit., s. 38; Sekretariat Instytutu Historii UAM w Poznaniu [dalej: Sekretariat IH UAM], „Protokół z Posiedzenia Rady Naukowej Instytutu Historii UAM, które odbyło się 14 maja 1990 r.” oraz „Protokół z zebrania pracowników Instytutu Historii UAM, które odbyło się w dniu 24. 05. 90. poświęcone dyskusji n/t przeprowadzki do gmachu byłego KW PZPR”; Dziekanat Wydziału Historycznego, „Wyciąg z protokołu IV zwyczajnego posiedzenia Senatu Akademickiego w dniu 7 maja 1990 r.”; F. Kaczmarek, *Koniec PZPR w Poznaniu*, op. cit., s. 322; tegoż, *Schylek PZPR w Poznaniu*, w druku.

⁹ Dziekanat Wydziału Historycznego, „Protokół z posiedzenia Kolegium Dziekańskiego z udziałem dyrektorów instytutów i ich pełnomocników ds. lokalowych z dnia 26.06.1990 r.”.

¹⁰ Dziekanat Wydziału Historycznego, „Pismo dziekana Wydziału Historycznego prof. W. Szulca do Dyrektora Administracyjnego UAM S. Wachowiaka” z 6 czerwca 1990 informujące o osobach odpowiedzialnych za przeprowadzkę; „Pismo Dziekana Wydziału Historycznego prof. W. Szulca do rektora prof. B. Marcińca” z dnia 12 czerwca 1990 r. w sprawie wstępnej koncepcji rozmieszczenia instytutów w Coll. Historicum.

Collegium Historicum,
dawny budynek Komitetu
Wojewódzkiego PZPR,
ul. Św. Marcin 78, siedziba
Instytutu Historii w latach
1990-2015,
proj. W. Czarnecki



dydaktycznych¹¹. Jeszcze w 1993 roku zmagano się z pozostałościami po dawnych właścicielach gmachu. W dokumentach Wydziału zachował się protokół komisyjnego otwarcia szafy pancерnej na IV piętrze, w którym znaleziono „15 egzemplarzy 6 tomu dzieł W.I. Lenina oraz kilka egzemplarzy dyplomu PZPR”¹². Obok przejęcia budynku po KW PZPR Uniwersytet wszedł także w posiadanie części wyposażenia gmachu, w tym biblioteki liczącej ponad 20 tys. tomów. W maju 1990 roku księgozbiór ten został włączony do Biblioteki Instytutu Historii¹³.

Warto pamiętać, że pomysł zmiany siedziby Wydziału i Instytutu nie był początkowo zbyt popularny i wywoływał spore kontrowersje wśród pracowników IH. Podczas kwietniowych posiedzeń Rady Wydziału Historycznego oraz majowego posiedzenia Rady Naukowej Instytutu Historii doszło do ostrych wystąpień profesorów, wspartych przez

¹¹ Dziekanat Wydziału Historycznego, „Pismo JM Rektora z końca marca 1990 roku do najemców i rezydentów budynku, wzywające do opuszczenia zajmowanych pomieszczeń do 30 czerwca 1990 r.”; Sekretariat IH UAM, „Protokół z posiedzenia kierowników Zakładów Instytutu Historii UAM w dniu 31 maja 1991 r.”, podczas którego dyskutowano wyposażenie w meble sali wykładowej na III piętrze (331); „Protokół z posiedzenia Dyrekcji Instytutu Historii UAM odbytego w dniu 24 października 1990 r.”, podczas którego przewidywano, że pomimo wydłużających się terminów remontów przeprowadzka Instytutu powinna zostać sfinalizowana do końca listopada 1990 roku; „Pismo z Działu Technicznego UAM do Dziekana Wydziału Historycznego” z dnia 19 czerwca 1991 roku w sprawie wyznaczenia terminu odbioru robót budowlanych w Coll. Historicum.

¹² Dziekanat Wydziału Historycznego, „Protokół” z dnia 10 lutego 1993 roku.

¹³ Dziekanat Wydziału Historycznego, „Protokół przekazania przez Socjaldemokrację Rzeczypospolitej Polskiej w Poznaniu zbiorów bibliotecznych na rzecz Wydziału Historycznego UAM w Poznaniu” z dnia 28 maja 1990 r.

głosy organizacji studenckich. Interesujące, że przeciwko przeprowadzeniu Wydziału do nowego gmachu protestowali przedstawiciele NZS, czyli tej organizacji, która kilka miesięcy wcześniej przyczyniła się do przekazania Uniwersytetowi budynku KW PZPR¹⁴.

Podczas dyskusji pracowników, na forum Instytutu, Wydziału i Senatu UAM, mówiono o gorszych warunkach dydaktycznych i „rekreacyjnych”, jakie miały panować w budynku KW PZPR czy zbyt wąskich korytarzach. W wysyłanych do władz uniwersyteckich pismach stawiano też zarzuty, że decyzje o przeprowadzce Wydziału podejmowano „ponad głowami” pracowników. Podobne opinie, wsparte również argumentami o „braku tradycji i atmosfery nauki” w budynku byłego KW PZPR czy o braku miejsc parkingowych przedstawiano podczas zebrania pracowników IH, zwołanego 25 maja 1990 roku w celu przedyskutowania kwestii przeprowadzki. Argumenty odnoszące się do kwestii technicznych odpierali ówczesny dziekan Witold Szulca oraz wicedyrektor Bohdan Lapis, wyliczając powierzchnię użytkowaną przez Instytutu Historii w Collegium Novum i w przyszłej siedzibie, opisując warunki lokalowe i dydaktyczne panujące w nowym gmachu. Zarówno pod względem liczby pomieszczeń, jak i powierzchni przejęcie budynku KW PZPR było korzystnym rozwiązaniem. Dyskusje na temat przeprowadzki Wydziału i Instytutu trwały w różnych formach do jesieni 1990 roku, kiedy to rektor prof. Bogdan Marciniak podtrzymał decyzję Senatu z 7 maja i 21 czerwca o przekazaniu budynku Wydziałowi Historycznemu, jednocześnie szeroko omawiając wynikające z niej korzyści¹⁵.

O tym, że decyzja o przeprowadzce była korzystna dla Instytutu i Wydziału, świadczyły też globalne zestawienia sporządzane dla całego Uniwersytetu. W 1996 roku rektor prof. Jerzy Fedorowski wydał rodzaj sprawozdania z działalności w latach 1990–1996. We fragmencie opisującym infrastrukturę lokalową tak przedstawiał ówczesne Collegium Historicum: „Wydziały humanistyczne, z wyjątkiem Wydziału Historycznego wyposażonego najlepiej i przewyższającego parametrami niektóre wydziały ścisłe i przyrodnicze, odbiegają in minus od wydziałów przyrodniczych”¹⁶.

¹⁴ Dziekanat Wydziału Historycznego, „Oświadczenie Niezależnego Zrzeszenia Studentów” z 24 kwietnia 1990 r.; „Stanowisko Kom. Wyd. NZS Wydziału Historycznego w sprawie lokalizacji Wydz. Historycznego, po odbyciu konsultacji w Kolegium Dziekańskim w dn. 19.05.1990”.

¹⁵ Dziekanat Wydziału Historycznego, „Protokół z posiedzenia Rady Wydziału Historycznego w dniu 10 kwietnia 1990 r.”, „Protokół z posiedzenia IX zwyczajnego Rady Wydziału Historycznego UAM, odbytego w dniu 23 kwietnia 1990 r.”, „Pismo prof. prof. J. Zabłockiej, J. Ochmańskiego i B. Kürbis do dyrektora IH prof. Cz. Łuczaka” z 14 maja 1990 roku, „Postscriptum do oświadczenia pracowników IH UAM z 14 maja rb.” wysłane przez prof. Zabłocką i prof. B. Kürbis dnia 28 maja 1990 r., „Informacja dziekana prof. W. Szulca, przekazana rektorowi prof. B. Marcińcowi na temat przebiegu konsultacji i trybu podejmowania decyzji w sprawie przeprowadzki do budynku byłego KW PZPR” z dnia 17 sierpnia 1990 r., „Pismo JM Rektora prof. B. Marcińca do dziekana prof. W. Szulca odmawiające reasumpcji głosowania Senatu UAM z dnia 7 maja 1990 r. w sprawie przeprowadzki Instytutu Historii” z dnia 17 września 1990 roku; Sekretariat IH UAM, „Protokół z Posiedzenia Rady Naukowej Instytutu Historii UAM, które odbyło się 14 maja 1990 r.” oraz „Protokół z zebrania pracowników Instytutu Historii UAM, które odbyło się w dniu 24. 05. 90 r. poświęcone dyskusji n/t przeprowadzki do gmachu byłego KW PZPR”. Zob. też F. Kaczmarek, *Schylek PZPR w Poznaniu*, w druku.

¹⁶ J. Fedorowski, *Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w latach 1991–1995*, Poznań 1996, s. 89.

Budynek byłego KW PZPR po remoncie przemianowany na Collegium Historicum był jednym z pierwszych obiektów naukowo-dydaktycznych UAM wyposażonych w okablowanie sieciowe¹⁷. W ciągu ćwierćwiecza obecności Wydziału powierzchnia dydaktyczna powiększała się dzięki przejmowaniu pomieszczeń od rezydującego w gmachu banku PKO BP. W momencie wyprowadzki z budynku w 2015 roku powierzchnia użytkowana przez Wydział wynosiła ok. 8 tys. m². Należy jednak pamiętać, że lata 90. XX wieku to okres dynamicznego wzrostu liczby studentów i pracowników Instytutu i Wydziału oraz szybkiego rozwoju strukturalnego Instytutu, stąd budynek, który w momencie przeprowadzki w 1990 roku wydawał się bardzo pojemny, wkrótce stał się zbyt mały. W okresach przepełnienia, w połowie lat 90. XX wieku, zajęcia odbywały się od poniedziałku do piątku od 8.00 do 20.00, a w czasie weekendów budynek pełny był studentów zaocznych. Wszystko to skłaniało do dyskusji nad polepszeniem warunków lokalowych Wydziału Historycznego i Instytutu Historii oraz – w dalszej perspektywie – nad przeprowadzką do większej siedziby.

W przeciwieństwie do poprzedniej translokacji Instytutu, która odbyła się w tempie błyskawicznym (decyzję podjęto bowiem między styczniem a majem 1990 roku, a przeprowadzka zakończyła się w początkach 1991 roku), przenosiny do kampusu Morasko były rozciągnięte w czasie, stąd też trudno niekiedy odtworzyć wszystkie obecne w ciągu ostatnich kilkunastu lat opcje lokalowe i argumenty, które wpływały na podjęte decyzje. Przy okazji przeprowadzki poruszane też były i inne wątki, jak np. pomysł utworzenia z Instytutu Historii odrębnego wydziału, który był brany pod uwagę w okresie koncepcyjnych rozważań nad projektem architektonicznym gmachu.

Długotrwały proces, najpierw dyskusowania, następnie podejmowania decyzji o przeprowadzce, a ostatecznie budowy nowego gmachu w kampusie Morasko spowodował, że w sprawę nowej siedziby Wydziału zaangażowani byli rektorzy, dziekani i dyrektorzy w ciągu kilku kadencji. I tak z rektorów należy wymienić: prof. Stefana Jurge (1996–2002), prof. Stanisława Lorenca (2002–2008), prof. Bronisława Marciniaka (2008–2016); wśród dziekanów Wydziału Historycznego: prof. Tomasza Jasińskiego (1996–2002), prof. Danutę Mintę-Tworzowską (2002–2008), prof. Hannę Kóckę-Krenz (2008–2012), prof. Kazimierza Iłskiego (2012–2016); oraz dyrektorów Instytutu Historii: prof. Bohdana Lapisa (1996–2008), prof. Kazimierza Iłskiego (2008–2012), prof. Józefa Dobosza (2012–2016). Ważną rolę odgrywali także dyrektorzy Instytutu Prahistorii, Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej, Instytutu Historii Sztuki oraz Instytutu Wschodniego. Z punktu widzenia Instytutu Historii najważniejszą osobą, która zajmowała się przeprowadzką Wydziału do nowego gmachu oraz od początku dyskusji promowała budowę nowej siedziby w kampusie Morasko, był prof. Bohdan Lapis.

Dyskusje na temat nowej siedziby Wydziału i Instytutu prowadzone były początkowo zapewne w wąskim gronie, a ślady takich spotkań nie zachowały się w dostępnej doku-

¹⁷ Dziekanat Wydziału Historycznego, „Pismo pełnomocnika dziekana ds. komputeryzacji, doc. Bohdana Lapisa do dyrektorów instytutów” z 13 października 1992 roku.

mentacji. Z kularowych rozmów kwestia nowej siedziby Wydziału wyszła na oficjalne forum, jak można wnioskować na podstawie zachowanych dokumentów, w 2002 roku. Wówczas to na posiedzeniach Rady Instytutu Historii oraz Rady Wydziału Historycznego, a także podczas oficjalnych spotkań pracowników Instytutu dyskutowano otwarcie warianty lokalowe, jakie rysują się przed Wydziałem i Instytutem.

Na forum kierowników zakładów i pracowni oraz, oględniej, na posiedzeniach Rady Instytutu rozważano wówczas kwestię uatrakcyjnienia studiów historycznych, które w obliczu zarysowującego się niżu demograficznego cieszyły się z roku na rok coraz mniejszą popularnością. Zwracano uwagę, że warunki lokalowe, szczególnie brak odpowiedniej liczby sal dydaktycznych w Collegium Historicum przy ul. Święty Marcin, blokują powstawanie nowych kierunków studiów. Podnoszono także, że ewentualna nowa siedziba Wydziału musi brać pod uwagę możliwość przyszłego wyodrębnienia się Instytutu Historii w postaci wydziału. W 2002 roku dyrektor Bohdan Lapis przedstawiał harmonogram budowy nowego gmachu i przeniesienia podzielonego Wydziału do nowej siedziby w kampusie Morasko do 2010 roku¹⁸.

W dyskusji jednak ciągle przewijała się kwestia przeprowadzki Wydziału do budynku, jak to określano, w kampusie miejskim¹⁹. Inaczej mówiąc, liczono na wybudowanie nowej siedziby na działce należącej do Uniwersytetu, zlokalizowanej w centrum miasta, lub też na przeniesienie do któregoś z wyremontowanych budynków w centrum, przejętych po wyprowadzce jednego z wydziałów ścisłych. W połowie grudnia 2002 roku odbyło się zebranie wszystkich pracowników Instytutu Historii, podczas którego ponownie dyskutowano kwestię powołania nowych kierunków studiów. Uznano, że liczba i stan sal zajęciowych nie pozwalają na jakikolwiek rozwój oferty dydaktycznej Instytutu. Zwracano też uwagę, że zmiany w Instytucie uzależnione są od konsensusu w Radzie Wydziału Historycznego. Przedstawiono zatem propozycję wyodrębnienia się Instytutu jako samodzielnego wydziału i rozważenia alternatywnych nowych siedzib: albo w kampusie miejskim, albo w kampusie Morasko. W głosowaniu przedstawiono kwestię podziału Wydziału Historycznego jako warunkową, wynikającą z niezgody pozostałych instytutów składających się na Wydział na przeprowadzkę do kampusu Morasko. Wyniki głosowania pracowników IH nie pozostawiały wątpliwości: większość opowiedziała się zarówno za powołaniem nowych kierunków studiów, za przeprowadzką do kampusu Morasko, jak i za podziałem Wydziału w wypadku niezgody innych instytutów na przeprowadzkę. Najmniejsze poparcie otrzymał wariant powołania nowego wydziału niezależnie od decyzji innych instytutów Wydziału Historycznego. Protokół zebrania pracowników wraz z wynikami głosowania zostały przekazane Radzie Wydziału i JM Rektorowi UAM²⁰.

¹⁸ Sekretariat IH UAM, „Protokół z poszerzonego posiedzenia kierowników zakładów 30 września 2002 r.”; „Protokół z poszerzonego posiedzenia kierowników zakładów 28 października 2002 r.”

¹⁹ Tamże.

²⁰ Sekretariat IH UAM, „Protokół z zebrania pracowników Instytutu Historii UAM, które odbyło się 16 grudnia 2002 r.”

Wyniki głosowania wszystkich pracowników Instytutu Historii dyskutowano podczas nadzwyczajnego posiedzenia Rady Instytutu 27 stycznia 2003 roku. Wówczas to przyjęto uchwałę, która podawała trzy punkty warunkujące dalszy rozwój Instytutu. Były to: 1) modyfikacja programów studiów i tworzenie nowych kierunków, 2) budowa nowego gmachu na Morasku, 3) przekształcenie Instytutu w wydział²¹.

W styczniu 2003 roku odbyło się specjalne posiedzenie Rady Wydziału, na którym poszczególne instytuty przedstawiały swoje stanowiska odnośnie podziału Wydziału i przenosin na Morasko. Prof. Bohdan Lapis zaprezentował wyniki głosowania podczas zebrania pracowników w grudniu 2002 roku oraz uchwałę Rady IH ze stycznia 2003 roku zobowiązującą dyрекcję IH do wprowadzenia w życie decyzji podjętych podczas grudniowego spotkania²².

W łonie Wydziału zdecydowanym przeciwnikiem przeprowadzki do kampusu Morasko był Instytut Historii Sztuki, do którego z czasem dołączył Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej. Koronnym argumentem było powołanie się na koncepcję budowy miasteczka uniwersyteckiego na Morasku, która brała pod uwagę tylko wydziały nauk ścisłych. Argumentowano ponadto, że centrum miasta jest „naturalnym” środowiskiem humanistów, znajdują się w nim bowiem nie tylko niezbędne do pracy biblioteki, archiwa i muzea, ale przede wszystkim centrum jest miejscem spotkań i wymiany myśli. Humanistycznych instytucji naukowych oraz przestrzeni komunikacji w kampusie Morasko brak. Pojawiały się też argumenty, które brały pod uwagę dobro przestrzeni urbanistycznej Poznania, w której „zniknięcie” tak sporej grupy studentów i pracowników naukowych z centrum miasta będzie odczuwalne i przyczyni się do dalszego zamierania śródmieścia.

Wspomniana koncepcja powstania kampusu Morasko początkowo zakładała przeprowadzkę całego uniwersytetu (lata 70. XX wieku), by z czasem ograniczyć przenosiny wyłącznie do wydziałów ścisłych. Wydziały humanistyczne miały pozostać w centrum miasta. Koncepcja ta uległa zmianie za kadencji rektora prof. Stefana Jurgi oraz za kadencji jego następcy, prof. Stanisława Lorenca. Ustalono wówczas, że do grupy wydziałów nauk ścisłych, które znajdą nowe siedziby w kampusie Morasko, powinien zostać dołączony jeden z wydziałów humanistycznych. Kwestia ta została skonkretyzowana podczas przygotowywania i uchwalania w 2004 roku przez Sejm RP ustawy o wieloletnim programie rozwoju UAM na lata 2004–2011²³. Od tego momentu prace budowlane w kampusie Morasko widocznie przyspieszyły, czego efektem było powstanie w szybkim tempie

²¹ Sekretariat IH UAM, „Protokół z nadzwyczajnego posiedzenia Rady Instytutu Historii z dnia 27 stycznia 2003 r.”; „Uchwała Rady Instytutu Historii UAM z dnia 27 stycznia 2003 r.”

²² Archiwum UAM, „Protokół z V zwyczajnego posiedzenia Rady Wydziału Historycznego UAM w dniu 27 stycznia 2003 r.”

²³ Dz. U. z 2004 r. Nr 192, poz. 1962. Ustawę nowelizowano dwukrotnie, w 2010 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 155, poz. 1042) oraz w 2014 r. (Dz. U. z 2014 r., poz. 1119). Obecnie akt prawny ma tytuł Ustawa z 22 lipca 2004 r. o ustanowieniu programu wieloletniego „Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu 2004–2017”. Obok przeznaczonych na rozwój UAM kwot zmieniano także zakres prac budowlanych w kampusie Morasko.

kolejnych obiektów naukowych, dydaktycznych i sportowych. W programie wieloletnim uwzględniano od początku obecność jednego z wydziałów humanistycznych w kampusie Morasko. Kwestia, który to ma być wydział, była przedmiotem dyskusji.

Wracając do poszukiwań nowej siedziby Wydziału Historycznego, zauważyć można, że sprawa ta tliła się podczas spotkań i rozmów między władzami dziekańskimi i rektorskimi. W połowie 2005 roku dziekan prof. Danuta Minta-Tworzowska przedstawiła Radzie Wydziału relację z rozmów z rektorem prof. Stanisławem Lorencem oraz przedłożyła projekt listu do JM Rektora, w którym zostało opisane stanowisko Wydziału w sprawie różnych wariantów lokalowych. Wówczas to została zreferowana propozycja przeprowadzki Wydziału do budynku DS Hanka. Została ona odrzucona przez członków Rady Wydziału ze względu na zbyt małą powierzchnię nowej siedziby. W piśmie pojawia się też enigmatycznie lokalizacja dla Instytutu Historii Sztuki w tzw. Starej Rzeźni przy ul. Garbary. Obok tych dwóch propozycji rozważana też była siedziba w budynku powstałym na działce przejętej od Agencji Mienia Wojskowego, przy al. Niepodległości²⁴. Opcja przeprowadzki do nowego gmachu w kampusie Morasko podana została jako ostateczność, rozważana w wypadku nieznalezienia lokalizacji w centrum miasta²⁵.

O ile kwestia lokalizacji siedziby Wydziału w Starej Rzeźni nie jest zbyt wyraźnie naświetlona w dokumentacji, o tyle kwestia budynku DS Hanka jest w niej szczegółowo obecna. Z protokołów wynika, że dziekan prof. Danuta Minta-Tworzowska powołała komisję, która miała zająć się przeanalizowaniem możliwości przeniesienia tam siedziby Wydziału. Sprawa przejęcia DS Hanka była rozpatrywana wyłącznie jako budynek dodatkowego, funkcjonującego obok Collegium Historicum przy ul. Święty Marcin²⁶. O odstąpieniu od koncepcji przeprowadzki do DS Hanka zadecydowały kwestie finansowe, bowiem brakowało funduszy na remont tego budynku.

Wyraźny przełom w sprawie poszukiwania nowej siedziby dla Wydziału można dostrzec w 2006 roku. Podczas wizyty władz rektorskich na posiedzeniu Rady Wydziału Historycznego w kwietniu tego roku prof. Stanisław Lorenc przedstawił trzy propozycje rozwoju Wydziału. Założenia wstępne, które uwzględnił JM Rektor, były następujące: Wydział Historyczny nie zmienia swojej struktury, czyli nie ma mowy o przekształceniu Instytutu Historii w nowy wydział; po drugie, Instytut Historii Sztuki nie przenosi się poza centrum miasta; oraz po trzecie, liczba studentów Wydziału wynosi około 2800 osób. Zaprezentowane przez rektora prof. Stanisława Lorenca warianty przedstawiały

²⁴ Jest to działka, na której zbudowano Coll. Iuridicum Novum, oddane do użytku w 2010 roku. Obok znajduje się budynek tzw. koszarowca, który był brany pod uwagę jako jeden z wariantów siedziby Instytutu Historii Sztuki.

²⁵ Dziekanat Wydziału Historycznego, „Wyciąg z Protokołu X zwyczajnego posiedzenia Rady Wydziału Historycznego UAM odbytego w dniu 27 czerwca 2005 r.” wraz z listem do JM Rektora S. Lorenca z tego samego dnia; „Plany budowlane dotyczące założenia »Garbary«”; „Plany dotyczące zagospodarowania DS »Hanka« na potrzeby Wydziału Historycznego”.

²⁶ Dziekanat Wydziału Historycznego, „Plany dotyczące zagospodarowania DS »Hanka« na potrzeby Wydziału Historycznego”.

się następująco: wariant 1 – Instytut Historii Sztuki przenosi się do budynku powstałego na działce przy al. Niepodległości 53, pozostałe instytuty znajdują siedzibę w nowym budynku w kampusie Morasko; wariant 2 – Instytut Historii Sztuki wraz z Instytutem Etnologii i Antropologii Kulturowej przenoszą się do budynku zbudowanego na działce przy al. Niepodległości 53, zaś reszta Wydziału pozostaje w dotychczasowej siedzibie przy ul. Święty Marcin (wariant ten obejmował również opcję przenosin Instytutu Etnologii do opuszczonego przez prawników budynku Collegium Iuridicum przy ul. Święty Marcin 90); wariant 3 – cały Wydział przenosi się do nowego budynku przy al. Niepodległości 53.

Rektor prof. Stanisław Lorenc uściślił także, że nowy budynek powinien mieć powierzchnię ok. 12–13 tys. m², przy czym blisko 30% powierzchni musi zostać przeznaczona na ciągi komunikacyjne. Przy założeniu realizacji wariantu 1 budynek mógłby być gotowy na rok akademicki 2009/2010. W dyskusji zwrócono uwagę, że w gruncie rzeczy rozważać należy wyłącznie wariant 1, gdyż środki finansowe na budowę nowych gmachów w centrum miasta oraz na remont posiadanych siedzib są niemożliwe do zgromadzenia. Realnym rozwiązaniem była zatem tylko budowa gmachu dla Wydziału w kampusie na Morasku. Wymienione szacunki powierzchni występowały od tego momentu w większości rozważań nad kubaturą nowego obiektu²⁷.

W połowie roku 2006, w odpowiedzi na propozycję rektora prof. Stanisława Lorenca oraz na prośbę dziekan prof. Danuty Minty-Tworzowskiej²⁸, Rada Instytutu Historii na posiedzeniu 19 czerwca 2006²⁹ pozytywnie zaopiniowała propozycję przeniesienia siedziby Wydziału do nowego obiektu w kampusie Morasko. Z kolei na posiedzeniu Rady Wydziału z 26 czerwca 2006 przegłosowano tzw. pierwszy wariant przedstawiony przez prof. Stanisława Lorenca. Przewidywano, że przeprowadzka nastąpi w 2011 roku. W dyskusji podkreślono, że członkowie Rady nie są wystarczająco dobrze poinformowani w sprawach nowego gmachu i kosztów jego budowy oraz utrzymania, aby podejmować racjonalną decyzję. Apelowano także o niewyprowadzanie wydziału humanistycznego z centrum miasta³⁰.

Można uznać, że połowa 2006 roku jest momentem, w którym decyzja o przeprowadzce została podjęta. Pozostało zatem do rozpatrzenia, w jakiej formie przenosiny mają się odbyć (w ramach jednego wydziału czy dwóch) oraz kiedy. Tomasz Schramm, pisząc w 2006 roku artykuł o dziejach Instytutu Historii, uznał, że wspomniana decyzja

²⁷ Dziekanat Wydziału Historycznego, „Protokół z VII zwyczajnego posiedzenia Rady Wydziału Historycznego z dnia 10 kwietnia 2006 r.”

²⁸ Sekretariat IH UAM, „List prof. D. Minty-Tworzowskiej do dyrektorów instytutów z dnia 16 czerwca 2006 r.”

²⁹ Sekretariat IH UAM, „Protokół ze zwyczajnego posiedzenia Rady Instytutu Historii w dniu 19 czerwca 2006 r.”, pkt. 4. Za głosowało 24 członków Rady, przeciw było 8, zaś 4 wstrzymało się od głosu.

³⁰ Dziekanat Wydziału Historycznego, „Protokół z Rady Wydziału Historycznego z dnia 26.06.2006” – wyciąg. 43 członków opowiedziało się za przyjęciem wariantu 1 przedstawionego przez prof. Stanisława Lorenca, 10 było przeciw, 6 wstrzymało się od głosu.

Rady Wydziału kończy przewlekający się spór, którego przedmiotem była nowa siedziba Wydziału³¹. Nie mógł przewidzieć, że historia przeprowadzki do kampusu Morasko będzie miała jeszcze kilka meandrów i dramatycznych zwrotów.

Konkretyzacja planów przeprowadzkowych nastąpiła w 2008 roku jeszcze za kadencji rektora prof. Stanisława Lorenca. Wówczas na styczniowym posiedzeniu senatu JM Rektor zreferował zadania inwestycyjne na nadchodzący rok, wśród których znalazło się m.in. opracowanie koncepcji budowy Wydziału Historycznego „na Morasku” oraz adaptacji budynku „pokoszarowego” przy al. Niepodległości 53³². Był to proponowany w 2006 roku przez rektora wariant 1 rozwoju lokalowego Wydziału, a zatem pozostawienie w centrum miasta Instytutu Historii Sztuki oraz przeprowadzenie do nowego gmachu w kampusie Morasko pozostałych instytutów. W liście z października 2008 roku ustępująca dziekan prof. Danuta Minta-Tworzowska informowała nowych dyrektorów instytutów o podjętych decyzjach Senatu UAM. Ustalono, że nowy budynek powstanie obok siedziby Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, zatem będzie to obiekt położony bardzo blisko pętli poznańskiego szybkiego tramwaju oraz że ma mieć powierzchnię ok. 14,5 tys. m². W kontekście ciągłej żywej dyskusji o podziale Wydziału, według prof. Danuty Minty-Tworzowskiej budynek powinien być dostosowany do przyszłego przekształcenia Instytutu Historii w wydział³³. Kwestia pozostania Instytutu Historii Sztuki w centrum Poznania musiała nie być jednoznacznie rozstrzygnięta, bowiem Instytut ten „zabezpieczył się” dodatkową uchwałą Senatu UAM, która dotyczyła przekazania na potrzeby historii sztuki budynku tzw. koszarowca przy al. Nieodległości 53³⁴. W sierpniu 2008 roku Instytut Historii Sztuki i Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej prosiły rektora UAM o możliwość wspólnego użytkowania tej siedziby³⁵.

Nowa dziekan Wydziału, prof. Hanna Kóčka-Krenz, już na początku kadencji zmierzyła się z problemem harmonogramu budowy nowego gmachu w kampusie Morasko. Na posiedzeniu Rady Wydziału w październiku 2008 roku referowała dotychczasowe ustalenia. Wówczas obowiązującą wersją przeprowadzki była opcja dwuetapowa. W pierwszej kolejności do nowego gmachu miał się przenosić sam Instytut Historii, zaś pozostałe instytuty (wraz z Instytutem Historii Sztuki) miały się zgrupować w budynku przy ul. Święty Marcin. W momencie powstania drugiej części nowego budynku miały się do niego przenieść kolejne instytuty. Kwestią dyskutowaną było, czy wraz z Instytutem Historii Sztuki w centrum pozostanie także Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej. Podczas listopadowego i grudniowego posiedzenia Rady Wydziału dyrektor tego Instytutu przedstawiał stanowisko, z którego wynikało, że podjęto decyzję o pozostaniu w centrum

³¹ T. Schramm, *Zarys dziejów Instytutu Historii UAM*, op. cit., s. 48.

³² *Sprawozdanie z posiedzenia Senatu w dniu 28 stycznia 2008 roku*, „Informator UAM” 2008, nr 31 (69).

³³ Sekretariat IH UAM, „List Dziekan D. Minty-Tworzowskiej z dnia 3 października 2008 r.”

³⁴ Uchwała Senatu UAM nr 213/2008 z dnia 30 czerwca 2008 r. w sprawie przeznaczenia części budynku tzw. koszarowca położonego przy al. Niepodległości 53.

³⁵ Dziekanat Wydziału Historycznego, „Pismo do JM Rektora prof. Stanisława Lorenca z 20.08.2008 r.”

miasta w budynku „koszarowca”. Rektor prof. Stanisław Lorenc nie zaakceptował opcji dwuetapowej przeprowadzki, gdyż groziła podziałem Wydziału na dwie mniejsze jednostki³⁶. Jak się wydaje, opisywana wersja budowy nowego gmachu w dwóch fazach była prowadzona równolegle z ustaleniami i obliczeniami powierzchni dla gmachu budowanego od razu dla całego Wydziału.

Koncepcje wstępnie zostały wypracowane za kadencji dziekan prof. Danuty Minty-Tworzowskiej. Jedną z jej zasług, w kontekście nowego budynku Wydziału, było mozolne wypracowanie kompromisu pomiędzy poszczególnymi instytutami odnośnie przynależnej powierzchni w nowej siedzibie. Warto pamiętać, że pierwsze zapotrzebowania były składane przez poszczególne jednostki w grudniu 2002 roku³⁷. Pierwsze zbiorcze zestawienia sporządzone przez Dział Inwestycji pochodzą z kwietnia 2007 roku i opisują gmach o powierzchni ponad 20 tys. m². Kolejne dwa zestawienia sporządzane były w 2008 roku, a zatwierdzony przez rektora plan powierzchni nowego budynku pochodzi z czerwca 2008 roku (zatwierdzenie w lipcu 2008). Wówczas powierzchnia budynku skurczyła się do nieco ponad 14 tys. m²³⁸.

Kolejne „przyspieszenie” i konkretyzacja planów przeprowadzkowych nastąpiła w końcu 2010 roku, już za kadencji rektora prof. Bronisława Marciniaka. We wrześniu 2010 roku dziekan prof. Hanna Kóčka-Krenz poinformowała dyrektorów instytutów o możliwości przeniesienia siedziby Wydziału do budynku Collegium Chemicum przy ul. Grunwaldzkiej. W tym samym miesiącu (24 września) odbyła się nawet wizja lokalna w tym gmachu oraz zebrano zapotrzebowania poszczególnych instytutów na sale dydaktyczne i gabinety. Opcja ta została potwierdzona przez rektora prof. Bronisława Marciniaka w październiku 2010³⁹. Zdecydowany sprzeciw zgłosił Instytut Historii Sztuki, wyliczając, że powierzchnia Collegium Chemicum jest niewystarczająca, aby pomieścić wszystkie instytuty Wydziału Historycznego. Sam rektor prof. Bronisław Marciniak

³⁶ Dziekanat Wydziału Historycznego, „Wyciąg z protokołu z I zwyczajnego posiedzenia Rady Wydziału Historycznego z dnia 13 października 2008 r.”; „Wyciąg z protokołu z II zwyczajnego posiedzenia Rady Wydziału Historycznego z dnia 17 listopada 2008 r.”; Wyciąg z protokołu III zwyczajnego posiedzenia Rady Wydziału Historycznego z dnia 8 grudnia 2008 r.”; „Propozycja podziału budowy Wydziału Historycznego na Morasku na II etapy”

³⁷ Dziekanat Wydziału Historycznego, „Pismo dziekan Wydziału Historycznego prof. D. Minty-Tworzowskiej do JM Rektora UAM prof. Stanisława Lorenca z 9 stycznia 2003 r.”, WHO/Nr III/61-8/2003.

³⁸ Dziekanat Wydziału Historycznego, „Wersja I planu budowy Wydziału Historycznego UAM na Morasku” z 23 kwietnia 2007 roku, powierzchnia 20245 m²; „Wersja II planu budowy Wydziału Historycznego UAM na Morasku” z 1 czerwca 2007 roku, powierzchnia 18035 m²; „Wersja III planu budowy Wydziału Historycznego UAM” z 24 lutego 2008 r., powierzchnia 14342 m²; „Ostateczna wersja planu budowy Wydziału Historycznego na Morasku, zaakceptowana w VII/2008 r. przez JM Rektora UAM” z 19 czerwca 2008 roku, powierzchnia 14352 m².

³⁹ Informację o propozycji JM Rektora przekazał Radzie Instytutu Historii prof. K. Ilski na październikowym posiedzeniu (4 października 2010), Sekretariat IH UAM, „Protokół ze zwyczajnego posiedzenia Rady Instytutu Historii UAM z dnia 4 października 2010 r.”, s. 2. Spotkanie władz rektorskich z dziekanem i dyrektorami instytutów w tej sprawie odbyło się 14 października 2010 roku. Przedstawiono wówczas zestawienia powierzchni Coll. Chemicum i perspektywy remontu. Dziekanat Wydziału Historycznego, „Dokumentacja w sprawie siedziby Wydziału Historycznego w Coll. Chemicum”.

odwołał propozycję przeprowadzenia Wydziału Historycznego do Collegium Chemicum ze względu na brak funduszy na remont tego gmachu w budżecie UAM.

15 listopada 2010 roku odbyło się przełomowe spotkanie Rady Wydziału z władzami rektorskimi, na którym przedstawiono perspektywy budowy nowego gmachu. Owo przyspieszenie wynikało z jednej strony z konieczności sfinalizowania starań o nowelizację ustawy finansującej wieloletni plan rozwoju UAM, do którego w 2010 roku wpisano 69 mln zł na budowę siedziby niesprecyzowanego wydziału humanistycznego w kampusie Morasko, z drugiej strony z konieczności zagospodarowania dodatkowych funduszy, które Uniwersytet otrzymał z budżetu centralnego.

Rektor zadeklarował, że wprawdzie posiadane fundusze pozwalają na budowę nowego gmachu w kampusie Morasko o powierzchni tylko 10,5 tys. m², to można założyć, że budynek ten będzie miał powierzchnię ok. 12 tys. m². Było to zmniejszenie w stosunku do wnioskowanych wcześniej przez Wydział 13,5 tys. m², jednak z drugiej strony w porównaniu z Collegium Historicum przy ul. Święty Marcin nastąpi około dwukrotny wzrost powierzchni wykorzystywanej na cele naukowe i dydaktyczne. Przez część pracowników propozycja prof. Bronisława Marciniaka została odczytana jako „postawienie pod ścianą”, bowiem alternatywa była taka: albo Wydział przyjmie propozycję władz rektorskich, albo też zostanie ona złożona radzie innego wydziału humanistycznego. Dziekan prof. Hanna Kóčka-Krenz przypominała (co znacząco uspokoiło sytuację), że Rada Wydziału podjęła już pozytywną decyzję w sprawie przeprowadzki do kampusu Morasko, zatem trudno mówić tutaj o naciskach⁴⁰. Po kilku dniach, na posiedzeniu z 22 listopada 2010, Rada Wydziału przyjęła propozycję rektora⁴¹.

Propozycja rektora prof. Bronisława Marciniaka przedstawiona została z zachowaniem przyjętego cztery lata wcześniej przez prof. Stanisława Lorenca wariantu 1, czyli do nowego gmachu przeprowadzają się wszystkie instytuty poza Instytutem Historii Sztuki, który miał znaleźć nową siedzibę w tzw. koszarowcu. Podczas spotkania z rektorem dyrektor Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej przypomniał, że przyjęto stanowisko, w którym również Instytut Etnologii miał pozostać w centrum miasta. Propozycja władz rektorskich obejmowała jednakże wyłącznie ofertę dla Instytutu Historii Sztuki.

Po decyzji Rady Wydziału z listopada 2010 roku sprawa budowy nowego gmachu i przeprowadzki do kampusu Morasko znacząco przyspieszyła. Pani dziekan powołała zespół ds. budowy siedziby Wydziału Historycznego na Morasku, do którego weszli prof. Bohdan Lapis jako pełnomocnik pani dziekan, prof. Danuta Minta-Tworzowska,

⁴⁰ Dziekanat Wydziału Historycznego UAM, „Protokół ze spotkania JM Rektora UAM prof. dr. hab. Bronisława Marciniaka i Władz Rektorskich UAM z połączonymi Radami Wydziału Historycznego UAM, które odbyło się w dniu 15 listopada 2010 r. o godz. 12.00 w Auli im. prof. H. Łowmiańskiego Coll. Historicum”.

⁴¹ Dziekanat Wydziału Historycznego UAM, „Wyciąg z Protokołu z II zwyczajnego posiedzenia Rady Wydziału Historycznego UAM, które odbyło się w dniu 22 listopada 2010 roku o godz. 12.00 w sali 118 Coll. Historicum (posiedzenie przeniesione z dnia 15 listopada 2010 r.)”.

dr Wojciech Dohnal, dr Karolina Polasik-Wrzosek oraz dr Piotr Podlipniak⁴². Podjęto szybkie konsultacje w celu aktualizacji przygotowanych już za kadencji dziekan prof. Danuty Minty-Tworzowskiej wyliczeń poszczególnych instytutów odnośnie powierzchni sal dydaktycznych, gabinetów i magazynów. Uzgodniono, że projekt nowego gmachu powinien uwzględniać powierzchnię użytkową ok. 12 tys. m² oraz ok. 4 tys. m² powierzchni magazynowych i ciągów komunikacyjnych. Instytut Historii w tych wyliczeniach miał otrzymać blisko 3600 m² oraz 1600 m² sal dydaktycznych⁴³.

W połowie 2011 roku ogłoszono konkurs na projekt architektoniczny nowego gmachu Wydziału Historycznego wraz z budynkiem archiwum uniwersyteckiego. Jednocześnie powołano komisję konkursową, w skład której weszli m.in. dziekan prof. Hanna Kóčka-Krenz, prof. Zbigniew Pilarczyk, prorektor UAM i prof. Bohdan Lapis, który od początku był zwolennikiem budowy nowego gmachu w kampusie Morasko. Z ramienia władz dziekańskich kontaktował się on z pracownikami Działu Inwestycji UAM w sprawie przygotowania dokumentacji konkursowej oraz wcześniej, podczas przygotowania koncepcji funkcjonowania nowego gmachu. Termin rozstrzygnięcia konkursu wyznaczono na 18 października 2011⁴⁴, a kryteria oceny uwzględniały w 4/5 walory użytkowo-architektoniczne, a w 1/5 koszt i warunki realizacji obiektu⁴⁵. Ustalono też, że zwycięzca konkursu wykona pełny projekt architektoniczny wraz z niezbędnymi pozwoleniami do maja 2012 roku⁴⁶.

Regulamin konkursu zakładał, że nowe Collegium Historicum powinno mieć powierzchnię 13 520 m² z tolerancją $\pm 5\%$ oraz że powinno się znaleźć w nim miejsce dla 230 pracowników naukowo-dydaktycznych, 60 pracowników niebędących nauczycielami akademickimi, dla 2300 studentów i 150 doktorantów⁴⁷. W regulaminie wyszczególniono także długo negocjowane między poszczególnymi instytutami zestawienie sal i powierzchni poszczególnych pomieszczeń przynależnych do konkretnych instytutów⁴⁸. Zestawienie to zostało później w zasadniczej części powtórzone w projekcie. Sąd konkursowy ogłosił wyniki 18 października 2011 roku. Zwycięzcą konkursu, a zatem automatycznie przyszłym projektantem nowego gmachu została Pracownia Autorska i Biuro Prawne H.J. Buszkiewicz sp. z o.o. Dalsze miejsca zajęły Autorska Pracownia Architektoniczna Jacek Bułat, ASW Architekci s.c. oraz Susul

⁴² Dziekanat Wydziału Historycznego, „Zespół ds. budowy siedziby Wydziału Historycznego na Morasku”.

⁴³ Pismo zastępcy kanclerza inż. W. Płotkowiaka do dziekan Wydziału Historycznego UAM prof. H. Kóčki-Krenz z 3 lutego 2011 r., DIM-20/21/2011. Dziekanat Wydziału Historycznego, „Projekt prof. Lapis, 21.02.2011 r.”

⁴⁴ *Regulamin konkursu na opracowanie projektu architektonicznego budynku Wydziału Historycznego wraz z Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz infrastrukturą techniczną*, Poznań, czerwiec 2011, s. 16.

⁴⁵ Tamże, s. 11–12.

⁴⁶ Tamże, s. 24.

⁴⁷ Tamże, s. 33.

⁴⁸ Tamże, s. 34–36.

Teren budowy Collegium
Historicum w kampusie
Morasko
w styczniu 2012 roku



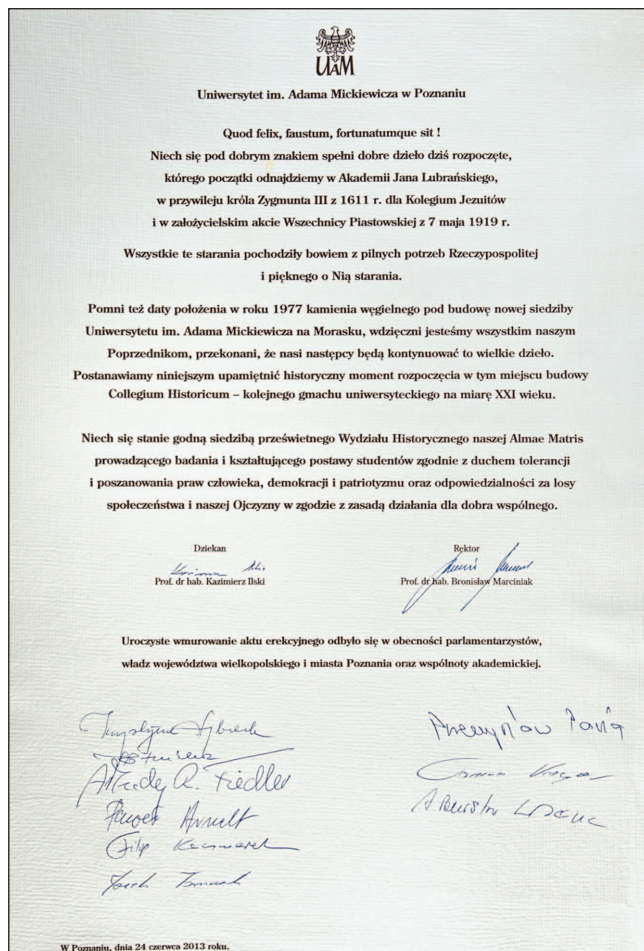
Uroczyste wmurowanie
kamienia węgielnego
24 czerwca 2013 r.
Na pierwszym planie
JM Rektor UAM
prof. Bogdan Marciniak,
dzikan Wydziału
Historycznego
prof. Kazimierz Ilski

wyłoniono wykonawcę robót ziemnych i murarskich, którym została firma ALDESA Construcciones S.A. z Warszawy. Budowa ruszyła 11 grudnia 2012 roku. Po wykonaniu części podziemnej obiektu 24 czerwca 2013 roku odbyło się uroczyste wmurowanie kamienia węgielnego, którego dokonali rektor prof. Bronisław Marciniak i dziekan prof. Kazimierz Ilski. Równie uroczyste było zawieszenie wiechy na obiekcie, co nastąpiło 2 kwietnia 2014 roku. Zarówno w przemówieniu podczas wmurowania kamienia węgielnego, jak i w mowie z okazji zawieszenia wiechy dziekan prof. Kazimierz Ilski nawiązał

& Strama Architekci s.c. Z konkursu ze względu na nieprzestrzeganie jego regulaminu wykluczono aż 11 projektów⁴⁹.

Projekt budynku i ustalenia dotyczące parametrów nowego gmachu „odziedziczyły” w 2012 roku nowe władze dziekańskie, z prof. Kazimierzem Ilskim na czele. Aż do momentu przejścia na emeryturę w grudniu 2014 roku nowym gmachem zajmował się także prof. Bohdan Lapis. Sam dziekan zaś podczas trwania budowy uczestniczył w cotygodniowych zebraniach rady budowy, gdzie decydowano bieżące kwestie projektowe i wykonawcze. Po wykonaniu projektu i dostarczeniu dokumentacji projektowej

⁴⁹ „Ogłoszenie wyników konkursu na opracowanie projektu architektonicznego budynku Wydziału Historycznego wraz z Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu wraz z infrastrukturą techniczną”, ZP/720/1030/U/11.



Akt erekcyjny, wmurowany 24 czerwca 2013 roku



Budowa gmachu w październiku 2013 roku

do idei Akademii Platońskiej jako wzorcowej idei uniwersytetu. Symbolicznym jej ucieleśnieniem było posadzenie dwóch platanów o imieniu Bronisław i Kazimierz, drzew gatunku, który rósł w gaju Akademosa.

Wartość robót bez wyposażenia wynosiła blisko 76 mln zł⁵⁰. Prace instalacyjne wykonywała firma MERCURY Engineering Polska sp. z o.o. Oddział Poznań, zaś wykonawcą robót elektrycznych była poznańska firma LINK sp. z o.o. Formalne oddanie obiektu do użytkowania nastąpiło 19 marca 2015 roku. Collegium Historicum wpisuje się w przyjęty w kampusie Morasko wystrój budynków ozdobionych żółtą ceramiką. Elementem charakterystycznym, wyróżniającym zaprojektowany obiekt są listwy-żaluzje zamocowane pionowo na elewacjach zewnętrznych i wewnętrznych (na dziedzińcu i atrium). Wyróżnia to budynek od pozostałych obiektów w kampusie. W przeciwieństwie do większości siedzib wydziałów

⁵⁰ B. Kapusta, *Morasko: na budynku Collegium Historicum zawisła wiecha*, „Głos Wielkopolski” wyd. internetowe z 2 kwietnia 2014, <http://www.gloswielkopolski.pl/artykul/3388385,morasko-na-budynku-collegium-historicum-zawisla-wiecha-zdjecia,id,t.html> [dostęp: kwiecień 2016].



Budowa gmachu w kwietniu 2014 roku

wcześniej zaprojektowanych, Collegium Historicum jest gmachem zwartym, nierozczłonkowanym. Czteroskrzydłowy budynek powstał na planie prostokąta o wymiarach blisko 81 x 93 m. Usytuowany jest dłuższym bokiem od strony ul. Umultowskiej, gdzie też znajduje się główne wejście, położone dokładnie naprzeciwko wejścia do sąsiedniego gmachu Collegium Chemicum (zaprojektowanego przez tę samą pracownię architektoniczną). Oś hallu wyprowadza do przeciwnego wejścia, znajdującego się od strony pętli PST. Na parterze, obok obszernego hallu, znajduje się największa aula budynku, mieszcząca 300 osób (usytuowana skośnie w stosunku do osi budynku), pomieszczenia biblioteki wydziałowej, o których szerzej za chwilę oraz kilka dodatkowych sal dydaktycznych i sal lektoratowych. Interesującą koncepcją jest tzw. wstęga czasu, która stanowi rodzaj kalendarium

Uroczyste zawieszenie wiechy 2 kwietnia 2014 roku

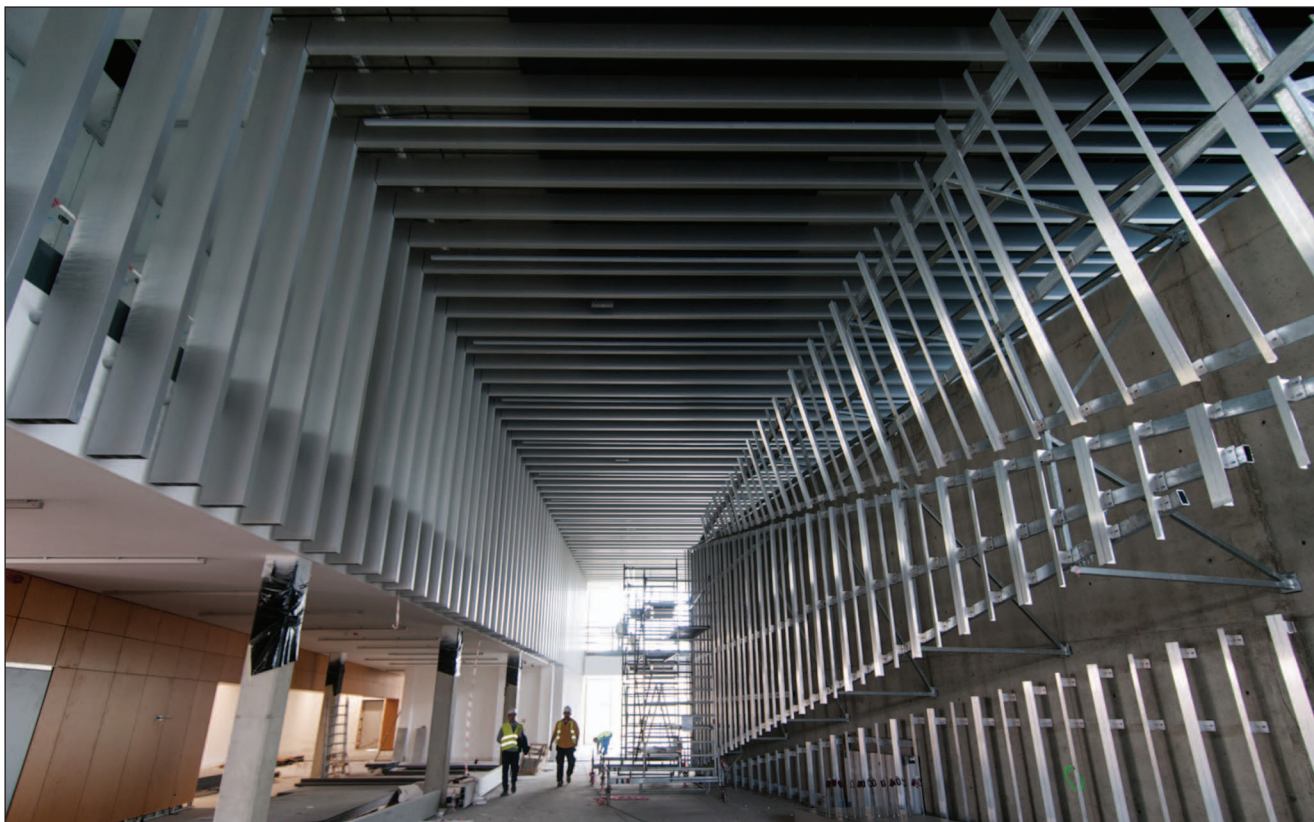


Montaż dekoracji
zewnętrznych w sierpniu
2014 roku

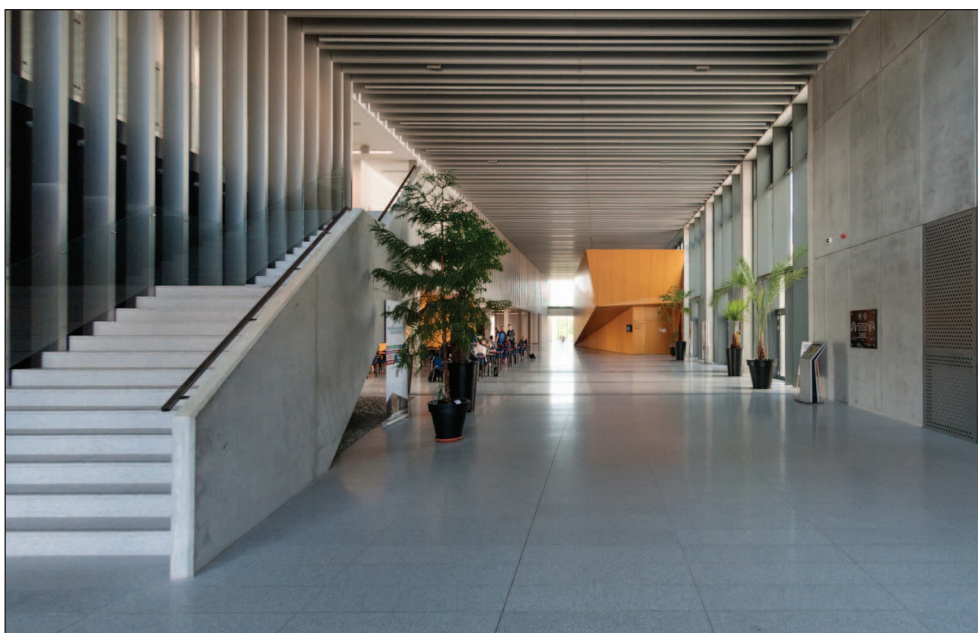
Budowa gmachu w kwietniu 2014 roku



Dziedziniec i fragment sali
im. Gerarda Labudy
w październiku 2015 roku



Prace w hallu głównym
w październiku 2014 roku



Hall główny w maju 2016 roku



Collegium Historicum
w sylwestra 2015 roku



Wyjście od strony PST



Taras na 2. piętrze

wydarzeń z historii świata, umieszczonego w posadzce hallu, dziedzińca i podłódze wszystkich sal wykładowych w formie wstęgi.

W hallu znajduje się wyjście na dziedziniec wewnętrzny oraz wejście na klatkę schodową prowadzącą do dziekanatu. Piętra pierwsze i drugie zaprojektowane są niemal bliźniaczo. Wzdłuż dłuższych skrzydeł budynku biegną szersze korytarze, w których mieszczą się sale wykładowe i seminaryjne. Szersze korytarze połączone są trzema wąskimi przejściami, przy których znajdują się gabinety pracowników naukowych. Piętro pierwsze zajmują Instytut Prahistorii, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej oraz – przekształcona w Instytut – Katedra Muzykologii; piętro drugie zajmują Instytut Wschodni i Instytut Historii. Na poziomie pierwszego piętra znajduje się atrium, zaś na poziomie drugiego taras. Powierzchnia całkowita budynku wynosi 16 636,93 m², z czego na powierzchnię użytkową przeznaczono 14 346,19 m². W całym gmachu znajdują się 54 sale dydaktyczne, lektorskie i seminaryjne oraz 4 sale komputerowe.

Wstęga czasu w hallu głównym

Konferencja
w Sali Kazimierza
Tymienieckiego



Wykład
w Sali Jerzego Topolskiego



Sala komputerowa

Pomieszczenia Instytutu Historii UAM w Collegium Historicum, Morasko

Typ sali	Liczba miejsc	Liczba sal
Sale wykładowe	300	1
	120	1
	80	2
	30	14
Sale seminaryjne		5
Sala komputerowa	15	1
Pokoje profesorów i adiunktów	1 lub 2	70
Pracownia fotograficzna		1
Pracownia graficzno-edytorska		1
Pracownia administratora sieci komputerowej		1
Pokoje ekspedycji archeologicznych		2
Pomieszczenie koła naukowego		1
Gabinet dyrektorów	3	1
Sekretariat	1	2
Magazyn wydawnictwa IH UAM		1
Pokój koordynatora programu USOS		1

Łącznie IH dysponuje 2480 m² powierzchni, z czego 1215 m² przeznaczonych jest na sale dydaktyczne.

W kontekście całego budynku imponująco przedstawiają się pomieszczenia biblioteczne. Budowa nowego gmachu wymusiła szereg zmian strukturalnych w funkcjonowaniu księgozbiorów poszczególnych jednostek. Dotąd każdy z instytutów posiadał własną, niezależną bibliotekę, która podlegała decyzjom dyrektorów i rad poszczególnych instytutów. Skutkiem przeprowadzki do nowego gmachu była konsolidacja bibliotek instytutowych w jedną bibliotekę wydziałową, która formalnie powstała w początkach roku 2014 na mocy zarządzenia rektora UAM⁵¹. Kierowniczką nowej biblioteki została dotychczasowa szefowa biblioteki IH, mgr Bogusława Szylin. Po formalnym powołaniu nowej jednostki rozpoczęto prace koncepcyjne nad organizacją księgozbioru w Bibliotece Wydziałowej. W połowie roku 2015 Rada Wydziału zlikwidowała poszczególne biblioteki instytutowe,

⁵¹ Zarządzenie Nr 194/2013/2014 Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 19 marca 2014 roku w sprawie zmian organizacyjnych na Wydziale Historycznym.



Dziedziniec
w kwietniu 2014 roku

a rektor UAM powołał w ich miejsce tzw. sekcje⁵². W Wydziałowej Bibliotece w Collegium Historicum znajdują się sekcje historii, prahistorii, etnologii i antropologii kulturowej, wschodoznawstwa oraz muzykologii. Poza budynkiem Collegium Historicum znajduje się sekcja historii sztuki. Zachowano przy tym odseparowanie przestrzenne poszczególnych sekcji księgozbioru i niezależność polityki zakupowej w ramach sekcji. Księgozbiór całej biblioteki obejmuje blisko 315 tys. woluminów, w tym 92 tys. tomów czasopism. Nowa biblioteka dysponuje ogromną powierzchnią 2700 m², na której znajdują się półki z książkami w „wolnym dostępie” oraz czytelnia dla 100 osób. Dodatkowo zorganizowano w bibliotece miejsca do pracy indywidualnej, salkę do zajęć ze studentami, sale do odsłuchu muzyki. Rozwój biblioteki zapewniają przestrzenie magazynowe, które pozwalają planować zakupy książek i czasopism na około 30 lat.

Jak wspominałem, oddanie budynku do użytku nastąpiło w marcu 2015 roku. Wówczas też rozpoczęły się przeprowadzki poszczególnych jednostek Wydziału, które koordynował dziekan prof. Kazimierz Iłski. Błyskawiczną, trwającą tylko tydzień przeprowadzkę Instytutu Historii organizował w lipcu 2015 roku dyrektor prof. Józef Dobosz. Niewątpliwie najbardziej skomplikowaną operacją było przewiezienie i zorganizowanie według nowego systemu zbiorów bibliotecznych. Przeprowadzka bibliotek rozpoczęła się na początku czerwca, a zakończyła 31 sierpnia 2015 roku. Okres przenosin do nowego gmachu odbił się echem w różnego rodzaju akcjach studenckich i artystycznych. Samorząd studentów zorganizował studniówkę przed przeprowadzką. Studenci Uniwer-

⁵² Zarządzenie Nr 446/2014/2015 Rektora UAM z dnia 1 października 2015 roku w sprawie struktury Biblioteki Wydziału Historycznego.

Pakowanie w budynku
przy ul. Św. Marcin 78,
lipiec 2015 roku



Rozładunek w budynku przy
ul. Umultowskiej 89d,
lipiec 2015 roku



syttetu Artystycznego próbowali stworzyć formę artystycznej dokumentacji, a doktoranci Instytutu Historii kręcili film dokumentalny. Rozterki związane z opuszczeniem centrum miasta i przeprowadzką do nowego Collegium Historicum oddała Agnieszka Sawicz w opowiadaniu *Fotoplastykon*⁵⁵.

⁵⁵ A. Sawicz, *Fotoplastykon* [w:] *Poznań Fantastyczny – Antymiaasto*, w druku. Opowiadanie zostało wyróżnione w 2016 roku w czwartej edycji konkursu literackiego organizowanego przez Wydawnictwo Miejskie Poznań, z cyklu *Poznań Fantastyczny*. Hasłem tegorocznej edycji było „antymiaasto”. Zob. <http://www.poznan.pl/mim/wm/news,1202/dzieje-sie-w-wydawnictwie,c,15/wyniki-konkursu-antymiaasto,93291.html> [dostęp: maj 2016].

Nowy rok akademicki 2015/2016 rozpoczął się w nowym gmachu niefortunnie. Wprawdzie zakończono wszystkie prace pozwalające wykorzystywać budynek, ale nie zdążono na czas wyposażyć sal dydaktycznych w niezbędne do odbywania zajęć meble. W początkowym okresie niezbyt dobrze funkcjonowało też zaplecze multimedialne. Sytuacja ta zmusiła dziekana prof. Kazimierza Ilskiego do czasowego zawieszenia zajęć. W końcu drugiego semestru użytkowania budynku nadal doskwiera brak miejsc do siedzenia dla studentów na korytarzach i brak wyposażenia gabinetów naukowych. W zamieszaniu związanym z dostarczaniem mebli nie odbyło się oficjalne otwarcie budynku, co na pewno stanowiłoby ważny moment podsumowujący długoletnie starania wielu osób.

Niemal cały rok akademicki funkcjonowania w nowym Collegium Historicum w kampusie Morasko pozwala na wyciągnięcie pierwszych wniosków. Wydaje się, że wiele niepokojów związanych z przeprowadzką do nowego gmachu miało charakter klasycznych obaw przed zmianami. Widoczne jest to szczególnie, kiedy porówna się argumenty z 1990 roku przeciwko przeniesieniu do budynku KW PZPR i te formułowane przeciwko przeprowadzce „na Morasko”.

Po stronie strat na pewno należy zaliczyć wyprowadzkę z centrum miasta, a zatem pozbawienie studentów i pracowników specyficznej atmosfery miejskiej, której nie sposób stworzyć w kampusie aktywnym wyłącznie w godzinach przedpołudniowych i wczesnopopołudniowych, a co ważniejsze aktywnym wypow, wewnątrz budynków. Przestrzeń pomiędzy nimi jest martwa, a ożywa wyłącznie falami regulowanymi godzinami odbywania zajęć i rozkładem jazdy tramwajów. W przestrzeni tej brak miejsc do zatrzymania – miejsc pomiędzy budynkami dydaktycznymi, które mogłyby stanowić punkty spotkań. Uciążliwości życia kampusowego związane z taką specyfiką przestrzeni były sygnalizowane władzom rektorskim podczas ostatniej kampanii wyborczej w 2016 roku.

Po stronie niewykorzystanych szans należy wpisać potknięcia na etapie projektu czy sporządzania koncepcji budynku. Zbyt wąskie korytarze na piętrach oraz brak miejsc spotkań czy miejsc rekreacji poza hallem głównym są chyba największą bolączką nowego gmachu. Z punktu widzenia organizacji zajęć sporą trudnością okazało się zamocowanie do podłogi mebli w mniejszych salach wykładowych, co znacznie utrudnia inną organizację zajęć poza klasyczną „ławkową”.

Nie sprawdziły się za to obawy związane z przestrzennym oddaleniem kampusu i trudnościami komunikacyjnymi. Szybki tramwaj zapewnia naprawdę dobre połączenie z centrum, a bliskość pętli tramwajowej i autobusowej stawia Collegium Historicum na uprzywilejowanej pozycji w stosunku do innych gmachów kampusu. Z codziennych, ale ważnych spraw należy wspomnieć o dostępie do miejsc parkingowych, których zdobycie w centrum graniczyło z cudem i było kosztowne.

Po stronie zysków należy wpisać dwie podstawowe kwestie. Sale wykładowe i mniejsze sale dydaktyczne są wyposażone bardzo dobrze. Sprzęt multimedialny działa bez zarzutu i znacząco ułatwia „zainstalowanie się” prowadzącego podczas zajęć. Większe sale



Muzykujący halli wykładowe, a przede wszystkim sala im. Gerarda Labudy, są wyposażone w dodatkowy sprzęt, pozwalający odtwarzać dowolne multimedia w niemal kinowej jakości, a studenci niedosłyszający mogą korzystać tam z pętli indukcyjnych, znacząco ułatwiających odbiór wykładów. Poza tym w największej sali znajduje się system do transmisji symultanicznego tłumaczenia, co pozwala wykorzystywać ją podczas wielojęzycznych konferencji. W całym gmachu funkcjonuje szybka sieć bezprzewodowa, dostępna w sieci eduroam. Drugą pozycją po stronie zysków jest nowa biblioteka, której organizacja ułatwia korzystanie ze zbiorów i której niemal cały księgozbiór znajduje się w „wolnym dostępie”. Obszerne magazyny pozwalają spoglądać z optymizmem na przyszłe zakupy literatury niezbędnej do badań naukowych i studiowania.

Podczas sześćdziesięciu lat istnienia Instytutu Historii UAM pracownicy i studenci przeprowadzali się kilkakrotnie do nowych siedzib. 10 lat Instytut spędził w Collegium Iuridicum, 22 lata w Collegium Novum, 25 lat w Collegium Historicum przy ul. Święty Marcin. Rok akademicki 2015/2016 rozpoczyna niewątpliwie nową erę w „lokalowych” dziejach Instytutu, lecz proces „oswajania” budynku Collegium Historicum w kampusie Morasko zapewne jeszcze trochę potrwa...